

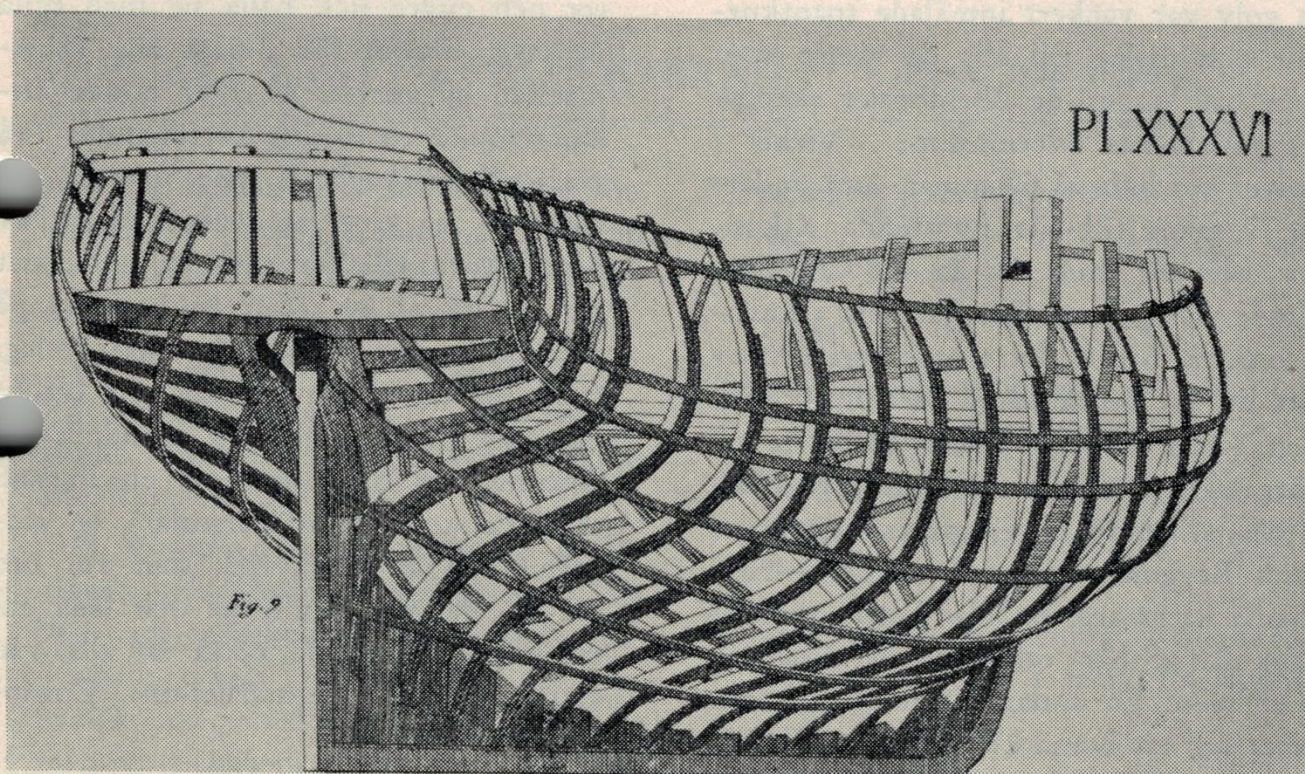
Från gamla tider:

RITKAMMAREN

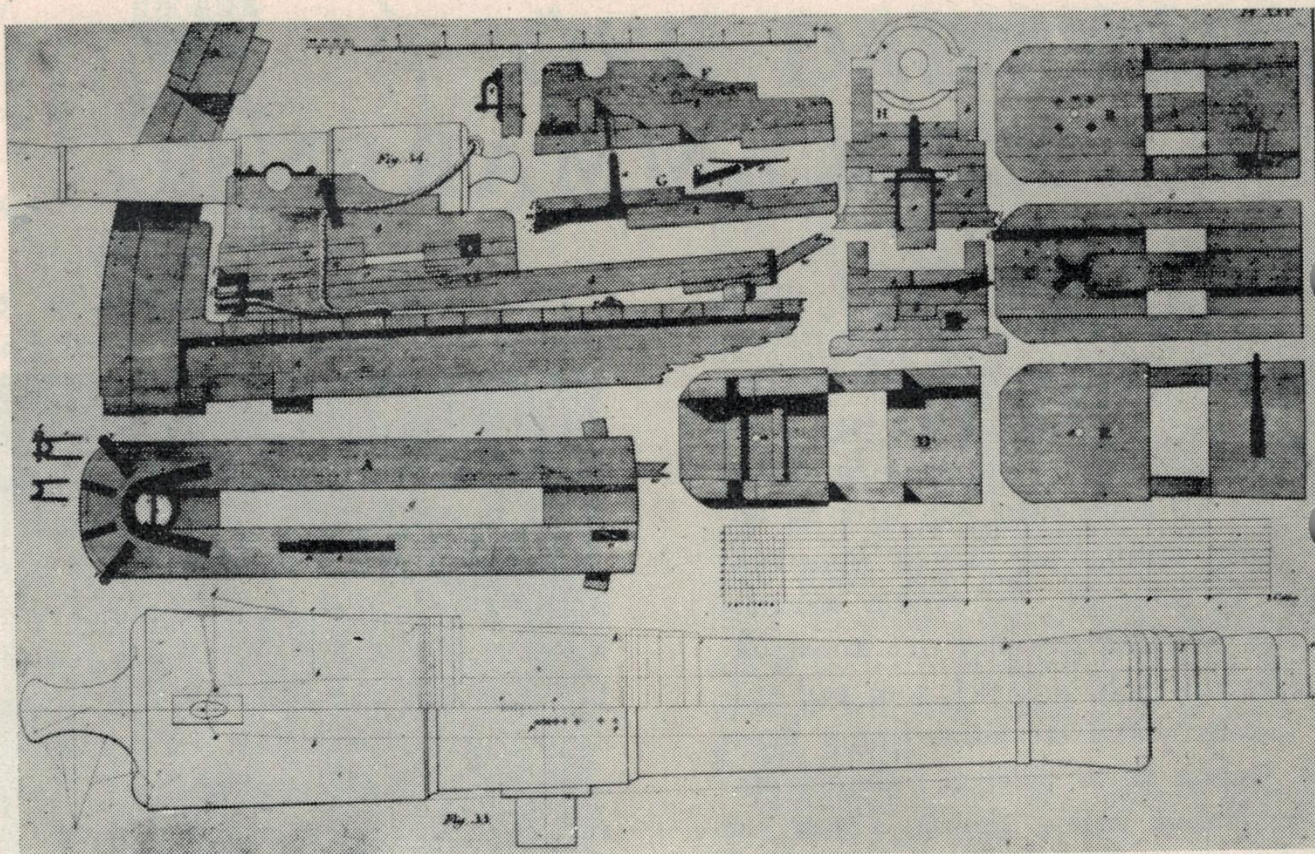
PÅ DETTA NUMMER bland annat handlar något om de nuvarande ritkontoren här på Örlogsvarvet, kan det kanske vara av ett visst intresse att i detta sammanhang söka i någon mån tränga tillbaka till äldre tider och titta på under vilka betingelser varvets konstruktörer då arbetade. Jag tänker närmast på den ritkammare eller det konstruktionskontor från år 1784, som vad själva lokalen beträffar ännu finnes bevarad. Denna sal är belägen i Gamla Modellsalshusets andra våning, väster om Modellsalen. Ritkammaren torde vara det första ritkontoret i egentlig mening på Örlogsvarvet. Tidigare hade skeppsbyggare och konstruktörer själva utfört sina ritningar var och en på sina kamrar.

Hela byggnaden uppfördes efter en ritning, som godkändes av överskeppsbyggmästaren Fr. Henrik af Chapman den 3 september 1783. Ritkammaren hade en golvyta av ca 6,5 x 7,5 m., varjämte även fanns ett mindre rum om ca 3 x 6,5 m. Det hela uppvärmdes med hjälp av två kakelugnar. Rummen voro försedda med sju relativt stora fönster. Lokalen har senast år 1949 ombyggts något, men under det nuvarande inbertaket finnes det ursprungliga bevarat. Detta har sin särskilda historia.

När Modellsalshuset uppfördes, lät af Chapman riva den mittemot liggande Ringarekammaren, som låg ungefär, där nu gamla varvschefskansliet är beläget. Denna Ringarekammare var till största delen ett centralt verktygsför-

• Skeppssritning ur Chapsmans »Architectura Navalis Mercatoria» (1768). Bild ur ett på ritkammaren flitigt använt exemplar, nu utställt på Varvsmuseet.

Chapmans konstruktion av kanonlavett. Plansch ur »Theoretisk Afhandling om Linieskepp» (1804)

råd, men i översta våningen var sedan 1600-talet utslagsplanen belägen. På detta golv var vackert inmalade spantkurvor och utslag till alla de skepp, som kom till under de Sheldonska skeppsbyggmästarnas överinseende. Virket i golvet använde af Chapman som underlag i taket till sitt nyinredda ritkontor, och där finns det än. Af Chapman ritade väl ej så mycket själv här i Karlskrona, då han under senare perioden av sitt liv var besvärad av darrning i handen. Hans broder Wilhelm torde ha utfört en hel del fartygsritningar. Dessutom arbetade af Chapmans systerson Lars Bogeman under åren 1781—90 i denna kammare. En bland dem som ritade flitigt här var kaptenen Frederik Ringheim. En annan ritare har lämnat efter sig ett bomärke, på en av glasrutorna står »Constantin Borneman», skrivet med diamant.

Utrustningen på detta ritkontor var synnerligen spartansk, och konstruktörer och ritare fick hålla sig med egna verktyg, liksom för övrigt alla yrkesmännen på varvet. År 1798 bestod ritkammarens utrustning av följande: Två svartmålade långbord med vardera lådor — jag tror jag lyckats få ett av dem bevarat till Varvsmuseet, innan det för ett tiotal år sedan skulle sålts på auktion — ett bireauskåp med beslag, som det heter i inventariet, ett bläckhorn av trä med glas, en sanddosa, en läskning, en bläckljusstake, en ljussax, sex läderstolar (ryssläderstolar), en eldgaffel och en eldskyffel, som var bra att ha, då man skulle gå och låna eld till kakelugnarna. Ja, detta var allt, vad staten bestod »Constructions Contoiret».

I den intilliggande Modellsalen fanns dock en del utrustning, som synes ha

kommit till användning i Ritkammaren, därom vittnar några obetydliga spillror härav på Varvsmuseet.

Så använde man sig på 1700-talet av t. ex. en Camera obscura (mörk kammare), som fanns i Modellsalen. Av denna finnes tyvärr endast en del obetydliga detaljer bevarade. Dessa är märkta »E:H Q Åhr 1753 Lovisa d. 21 Juni». Sorgligt nog synes resten av den intressanta kameran ha städats ut på museet någon gång på 1930-talet, då man ansåg den för gammal och dålig som museiföremål, en rätt egendomlig inställning för övrigt. Dessutom finnes bevarad en nyckelbricka med inskriften »Til Skrinet, som förvarar Camera Obscura».

Kameran användes, då man ville rita av ett föremål litet eller stort. Det hela bestod av en låda av svartmålat furuträ, i vars ena vägg fanns borrar ett litet hål, kanske en bråkdel av en milli-

meter i diameter. På andra väggen i lådan projicerades upp- och nervänt ett framförvarande föremål. Dock var sol-ljus förutsättningen för att få fram en skarp bild. Uppåt var lådan öppen, och där fick ritaren stå framåtböjd, över-täckt med ett svart skycke och syssel-satt med att avrita bilden på lådans in-sida. Med hjälp av denna apparat kunde man t. ex. avbilda ett båtskrov, stå-ende på en bädd och få en ganska exakt bild av fartygets konturer. Denna upp-finning utvecklades och förbättrades sedan i början av 1800-talet genom till-komsten av linser, prismor och speglar. Under 1700-talet, då man ju ej kunde taga kopior av en ritning, utfördes all-tid samtidigt flera dylika. De flesta ut-fördes i akvarell, ja, en del ritningar är verkliga konstverk. Ännu under 1880-talet lades stort arbete ned på t. ex. skuggningar av obetydliga detaljer.

YNGVE JOHANSSON